

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

№ 4, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332.72:338

*О. Д. Гнаткович,
д. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту та комерційної діяльності,
Львівський інститут економіки і туризму*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

*О. D. Hnatkovych,
PhD, associate professor, head of management and business,
Lviv Institute of Economy and Tourism*

THE STATE POLICY IN THE SPHERE OF ECONOMIC REGULATION OF LAND RELATIONS

У статті розглядається функціонування економічних земельних відносин на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки, їх вплив на характер відносин власності в сільському господарстві. Визначені принципи землекористування, які покладені в основу системи ефективного управління земельними ресурсами в Україні та принципи, на яких повинно базуватися функціонування ринку сільськогосподарських земель. Запропоновані основні напрями розвитку економічних земельних відносин на перспективу.

The article deals with the functioning of economic land relations in the current development of the national economy, their impact on the character of property relations in agriculture. Principles of land that formed the basis of efficient land administration in Ukraine and the principles on which should be based market functioning agricultural land. The main directions of economic land relations in the future.

Ключові слова: економічні земельні відносини, державне управління, ринок землі, землекористування, нормативна база.

Keywords: economic land relations, public administration, land markets, land use regulatory framework.

Постановка проблеми. У системі фундаментальних соціально-економічних категорій земельні відносини посідають особливе місце. При цьому основними чинниками їх розвитку є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалу землі, перетворення її у чинник економічного зростання; поєднання високої економічної ефективності та екологічної безпеки використання земель тощо [5, С. 460–465]. Тому здійснення ефективних земельних відносин є важливою умовою раціонального використання землі у сільськогосподарському підприємстві.

Слід зауважити, що проведення земельної реформи в Україні змінило форми власності на землю та суб'єктів господарювання на ній, значно розширило їхні права та обов'язки стосовно використання земель.

На сьогодні у ст.78 Земельного кодексу України [6] форми власності на землю визначені відповідно до Конституції України, тобто земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній або державній власності, а права колективної власності на землю в Україні не існує. Кошишим колективним власникам — сільськогосподарським кооперативам, садівничим товариствам та іншим — земля стала належати на праві приватної власності [5].

Характер відносин власності в сільському господарстві визначають особливості використання земельних ресурсів. Оскільки останні є незамінним засобом сільськогосподарського виробництва, то важливого значення набуває поєднання власності на землю та інші засоби виробництва. А структура власності на землю розкривається через такі її елементи як володіння, користування і розпорядження землею.

Володіння — це суспільно-земельне відношення певної особи до належної їй землі (земельної ділянки), панування над нею, коли у стосунках з іншими людьми ця особа ставиться до землі, як до своєї. Користування означає виробничі чи інші особисті використання властивостей землі, споживання результатів використання землі. Для розпорядження характерним є визначення долі землі (земельної ділянки), здійснення управлінських, розпорядчих дій щодо землі [3].

Статтею 14 Конституції України гарантується право власності на землю, яке набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою лише відповідно до закону [4]. За Основним Законом кожен має право, зокрема, володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю; право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, право приватної власності є непорушним (частина 1, 2, 4 ст. 41).

Відповідно до частини 2 ст. 78 Земельного кодексу право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України, цього кодексу, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

Виклад основного матеріалу. Отже, при становленні земельних відносин визначаються форми власності, їх суб'єкти та об'єкти, характер і зміст володіння і користування землею, що значною мірою визначають рівень раціональності використання земельних ресурсів.

Так, земельні відносини складаються між фізичними особами, між юридичними особами, а також між фізичними особами, юридичними особами і державою в особі відповідних органів державної влади та територіальні громади сіл, селищ і міст в особі органів місцевого самоврядування. Земельне законодавство, закріплюючи правові засади, що регулюють ці відносини, наділяє їх відповідними правами і покладає на них певні обов'язки, а також визнає їх суб'єктами земельних відносин. Об'єктами земельних відносин є землі всіх форм власності і господарювання в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

Згідно ст. 19 Земельного кодексу землі України за основним цільовим призначенням поділяються на дев'ять категорій. У контексті презентованого наукового дослідження варто зупинитися лише на одній категорії — землях сільськогосподарського призначення і проаналізувати їх місце у земельних відносинах та системі їх регулювання.

Земельний кодекс України уточнює мету, функції та структуру сільськогосподарських земель і є тією базою, на підставі якої використовуються земельні угіддя у сільськогосподарському підприємстві (рис. 1).

Слід зазначити, що важливим моментом ефективного використання сільськогосподарських земель є державне регулювання земельних відносин, адже земельні відносини передбачають використання землі, що потребує цілеспрямованого управління цим процесом. Оскільки земельні відносини не є постійними і

знають суттєвих змін відповідно до реальних обставин, то механізмом їх матеріалізації слугує державне управління в галузі земельних ресурсів, яке охоплює весь спектр суспільних відносин – від соціального до економічного, правового, екологічного та інших видів управління.

Рис. 1. Параметри використання землі у сільськогосподарському підприємстві*
*Джерело: власні узагальнення

Формуючись згідно з ідеологічними і політичними принципами державного устрою, земельні відносини за своєю сутністю становлять сукупність правових, економічних, соціальних, адміністративних і екологічних відносин, що виникають між суспільством та його членами в процесі використання земельних ресурсів і управління ними. Формування і матеріалізація земельних відносин здійснюється за допомогою системи об'єктивно пов'язаних адміністративно-правових та економічних заходів впливу держави на їх суб'єктів, що забезпечують права землевласників і землекористувачів, умови ефективного, раціонального й екологічно безпечного використання земельних ресурсів та їх охорону [7].

Зважаючи на особливості сільськогосподарських земель як головного засобу виробництва в аграрній сфері, в сучасних умовах можна виділити такі принципи землекористування, які покладені в основу системи ефективного управління земельними ресурсами в Україні:

1) рівноправність усіх форм земельної власності. Земельна реформа, започаткована в 1990р. базується на тому, що право власності на землю гарантується, а також на рівноправному розвитку різних форм господарювання на землі (приватній, державній і комунальній), які законодавчо закріплені у Конституції України (статтях 14, 41), Земельному кодексі України (ст.1);

2) дотримання вимог використання земель за цільовим призначенням. Використання земель в Україні має цільовий характер. Законодавством України чітко визначено правовий статус і режим використання земель кожної категорії. Воно регламентує правові ознаки, структуру земель, кількісні нормативи, права та обов'язки суб'єктів права на землю, способи управління відповідними землями тощо. Дотримання принципу цільового використання земель забезпечує, з одного боку, порядок у розподілі земель для потреб всіх галузей народного господарства, а з другого боку – ефективне використання території залежно від її природно-екологічного стану;

3) економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель;

4) державне управління земельними ресурсами, яке може здійснюватися за допомогою таких заходів:

- розробка і реалізація нормативно-правових актів, державних і регіональних програм та планів використання та охорони земель, а також окремих заходів і рішень органів державної влади України;

- забезпечення дотримання вимог законодавства і нормативно-методичних документів;

- землеустрій, моніторинг, державний земельний кадастр;

- проведення державної фінансової та інвестиційної політики;

- забезпечення механізму економічного стимулювання охорони і раціонального використання земельних ресурсів, плати за землю;

- контроль за станом земель, раціональним їх використанням і охороною, залучення до відповідальності винних у порушеннях законодавства;

- державного ліцензування, сертифікації та страхування.

5) плата за придбання землі та її використання (купівля-продаж, земельний податок, орендна плата). Проведення земельної реформи обумовило необхідність запровадження платності землекористування. В перші роки реформи було вирішено питання про платність землекористування – в Земельному кодексі України (ст. 35, 36) зазначено, що плата здійснюється за придбання землі і за використання землі. Плата за придбання землі відбувається при купівлі-продажу землі (ст.6), а за використання землі справляється земельний податок або орендна плата.

Платність землекористування повинна відігравати стимулюючу роль щодо підвищення рівня використання та поліпшення охорони земель. Це підтверджується тим, що вироблена продукція після сплати земельного податку або орендної плати є власністю господаря, який розпоряджається нею з метою розширеного виробництва. Звичайно, що значну частину коштів від реалізації продукції доцільно спрямовувати на поліпшення природного стану ґрунтів і охорону земель;

6) диференційований підхід до управління землями різних категорій і регіонів. Він дозволяє широко використовувати правові норми при управління земельними ресурсами із врахуванням економічних і природних особливостей земель різних категорій та різних економічних, територіальних і екологічних характеристик у регіонах;

7) забезпечення недоторканості та охорони права власності на землю і права користування землею. Завдання державних, в тому числі й земельних, органів полягає у забезпеченні недоторканості та охорони прав власників землі і землекористувачів. Забезпечення державою недоторканості і захисту права власності на землю, створення гарантії власникам землі та землекористувачам права тривалого й ніким не порушеного використання землі, на вироблену сільськогосподарську продукцію і доходи від її реалізації. Крім того, держава повинна гарантувати та створювати реальні передумови для вкладання коштів у поліпшення землі, які зрештою підвищують доходи власників землі і землекористувачів;

8) доступність інформації про стан земель. Забезпечує повноту, вірогідність і своєчасність інформації про стан земель як основи для прийняття управлінських рішень, її відкритість і доступність для всіх учасників земельних відносин в Україні.

У процесі управління земельними ресурсами держава на місцях здійснює ведення державного земельного кадастру і моніторингу земель, їх надання та вилучення, землеустрій, державний контроль за використанням й охороною земель, вирішення земельних спорів, судовий захист прав землевласників, правове регулювання земельних відносин та ін. Це дозволяє розглядати земельні відносини і як комплекс управлінських заходів.

Важливим елементом державної політики у сфері земельних відносин стало здійснення на території України земельної реформи, яка являє собою комплекс правових, економічних, технічних і організаційних заходів, здійснення яких покликане забезпечувати удосконалення земельних відносин, перехід до нового земельного ладу, що відповідає характеру регульованої, соціально орієнтованої ринкової економіки країни. Вона є складовою частиною економічної реформи. Об'єктом земельної реформи оголошено всі землі України.

Однією з важливих характеристик земельної реформи в Україні стала послідовність її проведення, якою передбачено:

- роздержавлення земель з одночасним визначенням тих категорій земель, які повинні залишитися у власності держави та відмежування земель комунальної власності;
- передача земель у власність недержавним сільськогосподарським підприємствам, кооперативам, акціонерним товариствам та приватним громадянам;
- проведення грошової оцінки сільськогосподарських угідь;
- паювання сільськогосподарських угідь, які перебувають у власності сільськогосподарських підприємств і організацій;
- документальне оформлення прав на земельну частку (пай) громадян-членів недержавних сільськогосподарських підприємств і організацій, шляхом видачі їм сертифікатів;
- надання можливості вільної реалізації громадянами своїх прав на земельну частку (пай) у відповідності з діючим законодавством;
- заміну сертифікатів на державні акти на право власності на землю;
- створення на базі недержавних сільськогосподарських підприємств господарських структур ринкового типу;
- формування і розвиток в країні земельного ринку та відповідної ринкової інфраструктури, а також здійснення державного нагляду за його функціонуванням;

- державний контроль за охороною та раціональним використанням земель.

Здійснення земельної реформи ґрунтується на таких наріжних принципах:

1. Реформування земельних відносин охоплює всі галузі економіки та сфери суспільства, кожна з яких характеризується своїми відмінностями. При цьому враховуються роль і місце землі в загальній системі соціально-економічних перетворень у суспільстві, зумовлених переходом до ринкової економіки.
2. Органічно поєднуються й одночасно розв'язуються соціальні, економічні та екологічні проблеми раціонального, високоєфективного й екологічнобезпечного використання земельних ресурсів, підвищення родючості ґрунтів та всебічна охорона земельного фонду.
3. Реформування земельних відносин має міжгалузевий загальнодержавний характер і визначається системним підходом до розв'язання соціально-економічних та екологічних аспектів земельної реформи.
4. Цілеспрямовано, на науковій основі здійснюються роздержавлення і приватизація земель, передусім земель сільськогосподарського призначення, з поступовим формуванням передумов цивілізованого й регульованого земельного ринку та встановленням виважених цін на землю для успішної реалізації земельної реформи і досягнення її стратегічної мети.

На думку науковців, одним із важливих завдань реформи є запровадження автоматизованої системи реєстрації землі, іпотеки землі та розширення земельного ринку у напрямі формування ринку сільськогосподарських земель, адже без такого ринку навряд чи можна вважати логічно завершеним перетворення земельних відносин.

Ринок землі в сільському господарстві в Україні знаходиться на стадії формування. Однак уже зараз він повинний сприяти ефективному використанню земельного фонду і формуванню раціонального землекористування. Для цього необхідна участь держави в регулюванні використання земельних ресурсів, причому не тільки на організаційно-правовому рівні, але і як активного земельного власника, що стимулює ринкові процеси, і безпосереднього їхнього учасника. Земельні перетворення повинні здійснюватися цивілізованим шляхом, на основі надійного науково обґрунтованого і практично апробованого економічного і правового механізму.

Сучасне поняття "ринок землі" не може зводитися лише до механізму купівлі-продажу земельних ділянок. Земля, залучена у господарський оборот, докорінним чином змінює земельні відносини, вони починають функціонувати і розвиватися на базі економічних законів, які реалізуються шляхом розв'язання притаманних їм протиріч. Відомо, що основоположними законами ринку є передусім закон вартості та закон попиту і пропозиції, але на ринку землі вони мають специфіку взаємодії, відображаючи єдність споживчої вартості і вартості з іншими економічними категоріями.

Для того, щоб глибше зрозуміти суть та зміст ринку, варто згадати основні його функції, коротка характеристика яких наведена в табл. 1.

Таблиця 1. Функції ринку земель сільськогосподарського призначення*

Функція	Зміст
Регульовальна	Забезпечує перерозподіл земельних ресурсів у сільському господарстві. Проявляється в тому, що ринок визначає пропозиції на мікро- та макрорівні щодо використання земельних угідь для задоволення фізичних і соціальних потреб жителів села.
Стимульовальна	Ринок заохочує тих, хто найбільш раціонально використовує сільськогосподарські угіддя для одержання кращих кінцевих результатів, застосовуючи досягнення науки і практики. Змістом цієї функції є економічне стимулювання сільськогосподарського виробництва.
Ціноутворювальна	Здійснення остаточного визначення вартості земельної ділянки на основі збалансування попиту і пропозиції. Означає відчуження власності в процесі продажу земельної ділянки та можливість втрати або приросту вартості через механізм цін.
Інформаційна	Ринок забезпечує інформацією учасників ринкових операцій із земельними ділянками за умови їх здійснення, про наявний попит і пропозицію на землю, про ціни на земельні ділянки, їх розташування тощо.
Посередницька	Ринок здійснює посередництво при переході права власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, встановлює зв'язку між попитом і пропозицією.
Контрольовальна	Ринок здійснює частковий та опосередкований контроль над процесом привласнення і передбачає порівняння грошових доходів із цінами на земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

*Джерело: власні узагальнення

Поряд із функціями ринку потрібно розглянути й принципи, на яких повинно базуватися функціонування ринку сільськогосподарських земель:

1. Принцип державного регулювання ринку, яке повинно здійснюватися через законодавство на основі нормативно-правових актів, державних програм і антимонопольних заходів, системи оподаткування та обов'язкових платежів до бюджету;
2. Принцип вільної діяльності суб'єктів у рамках правового поля, який передбачає надання кожному суб'єкту прав на землю з метою організації своєї приватної справи та втілення в життя свого задуму на підприємницьку діяльність на основі регулювання відповідними законодавчими та нормативними актами;
3. Принцип ринкового ціноутворення, на основі якого повинні встановлюватися ціни на земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Відомо, що в ринковому середовищі ціна формується в процесі попиту-пропозиції, і ціна землі не повинна бути винятком.
4. Принцип конкуренції, зміст якого полягає в тому, що товаровиробники між собою конкуруватимуть за те, щоб виробляти продукцію високої якості і порівняно невисокої ціни. У зв'язку із цим вони будуть потребувати залучення земель у виробничий процес, що впливатиме на рух та ціноутворення окремих земельних ділянок;
5. Принцип договірних відносин, який передбачає здійснення операцій із земельними ділянками на основі укладання відповідних договорів;
6. Принцип економічної свободи суб'єктів господарювання на земельному ринку, в основі якого лежить вільний вибір та самофінансування ними своєї діяльності, а також відповідальність за результати господарювання.

Отже, земельний ринок – це сфера товарного обміну, в якій земля виступає товаром. Він є регулятором перерозподілу земель і переходу прав власності від одного землевласника до іншого; всі фактори виробництва, включаючи землю, мають функціонувати в єдиному ринковому середовищі.

Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві має бути оцінена у вартісному виразі, тобто мати ціну. Визначення вартості землі та формування ринкової ціни на земельні ділянки базується на оцінці, яка в Україні проводиться за двома напрямками:

- перший напрям оцінки земель здійснюється за якісними параметрами, які характеризують природні якості і властивості ґрунтів, і називається бонітуванням ґрунтів;

- другий напрям оцінки сільськогосподарських земель називають економічною оцінкою земель, і він характеризується параметрами, які розкривають суспільно-економічну цінність земель.

Бонітування та економічна оцінка тісно пов'язані між собою спільністю мети, спираються на єдині земельно-кадастрові дані обліку кількості та якості земель, матеріали обстеження і джерела статистичної інформації про виробничі показники використання оцінюваних земель. Основне їх завдання – це визначення виробничої придатності земель, але у першому випадку досліджуються властивості верхнього прошарку земель, а у другому – враховуються технологічні умови виробництва на цих землях.

При продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам, при викупі земельних ділянок для суспільних потреб, здійсненні інших цивільно-правових угод щодо землі, для визначення розміру земельного податку та в багатьох інших випадках використовують дані грошової оцінки земель. Грошова оцінка земельних ділянок залежно від призначення та порядку проведення може бути нормативною і експертною.

Суб'єктами оціночної діяльності у сфері оцінки земель є:

- органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які здійснюють управління у сфері оцінки земель, а також юридичні та фізичні особи, зацікавлені у проведенні оцінки земельних ділянок;

- юридичні особи – суб'єкти господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, що мають у своєму складі оцінювачів з експертної грошової оцінки земельних ділянок та які отримали ліцензії на виконання землеоціночних робіт у встановленому законом порядку;

- фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності, які отримали кваліфікаційне свідоцтво оцінювача з експертної грошової оцінки земельних ділянок та ліцензії на виконання землеоціночних робіт у встановленому законом порядку;

Висновки. Виходячи із загальної характеристики земельних відносин, які здійснюються у сільському господарстві України, варто зазначити, що на сьогодні, на думку науковців, основними шляхами їх розвитку є:

- повна персоналізація власників і користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

- створення прозорої державної системи реєстрації прав власності на земельні ділянки та розміщене на них майно;

- вдосконалення методикою оцінки земель, урахування вартості земель сільськогосподарського призначення при збалансуванні міжгалузевих відносин;

- формування інфраструктури ринку землі;

- створення системи земельного іпотечного кредитування;

- впровадження і фінансове забезпечення загальнодержавних програм використання та охорони земель, зокрема зменшення розораності земель, системи захисту їх від водної і вітрової ерозії, відтворення й підвищення родючості ґрунтів, агролісомеліорації та меліорації земель, рекультивациі порушених земель, стандартизації та нормування у сфері охорони земель;

- залучення проектів організації територій новостворених землеволонірів і землекористувачів до бізнес-планів відповідних сільськогосподарських підприємств;

- запровадження ефективної системи моніторингу ґрунтів, проведення суцільної агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення [1].

Удосконалення земельних відносин у сільському господарстві вимагає досягнення певних цілей, до яких, зокрема, слід зарахувати: підвищення ефективності агробізнесу через концентрацію сільськогосподарських земель у руках господарських структур, зацікавлених вести сільськогосподарське підприємництво; створення сприятливих умов для трансформації підсобних господарств у товарні виробничі структури; формування раціональної та оптимальної системи землеволонірів і землекористування і забезпечення дієвого контролю з боку державних інституцій за збереженням та підвищенням рівня родючості сільськогосподарських земель, охороною навколишнього середовища.

У напрямі формування цивілізованих земельних відносин необхідним є становлення ринку землі у сільському господарстві та розвиток таких його атрибутів як ціна, купівля-продаж землі, земельні аукціони тощо. Це потребує налагодження роботи органів інфраструктури ринку землі (страхові компанії, земельні банки, біржі тощо) за участю кваліфікованих землевпорядних кадрів. Особливу увагу слід звертати на створення земельних банків, які би фінансували вільний викуп земельних ділянок через надання потрібних кредитів із застосуванням прийнятних кредитних ставок.

Література.

1. Апопій В. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення : правові та економічні проблеми / В. Апопій, М. Мацько // Екологічні, економічні та технологічні аспекти використання земельних ресурсів : Матеріали міжнародного науково-практичного форуму, 19-21 вересня 2007р. – Львів : Львів. держ. агроуніверситет. - 2007. - 515с.

2. Земельний кодекс України (в ред. від 25 жовтня 2001 року) – К. : Істина. – 2001. – 72 с.

3. Земельний Кодекс України : науково-практичний коментар / За ред. В. І. Свичика. – К., 2003. - 676 с.

4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - 141 с.

5. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні : економіко-правовий аспект / Б. Косович // Вісник Львівського державного аграрного університету : Економіка АПК. – 2004. – №11(2) – 563 с.

6. Павлишенко М.М. Механізм дії закону єдності товарного і грошового обігу в аграрному секторі / М.М. Павлишенко // Вісник Львівського державного аграрного університету : Економіка АПК. – Львів : Львів. держ. агроуніверситет, 2005. – №12. – 689с.

7. Романович Р.А. Особливості функціонування аграрних підприємств регіону в умовах трансформації земельних відносин : Електронний ресурс. - [Режим доступу] http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=4508&start=1

References.

1. Apopi, V. and Matsko, M. (2007), "Ratsionalne vykorystannia zemel silskohospodarskoho pryznachennia : pravovi ta ekonomichni problemy", *Materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho forumu Ekologichni, ekonomichni ta tekhnologichni aspekty vykorystannia zemelnykh resursiv*, Derzh. Ahrouniversytet, Lviv, Ukraine, p.515.

2. (2001), *Zemelnyi kodeks Ukrainy*, Istyna, Kyiv, Ukraine, p.72.

3. Svychyka, V. I. (2003), *Zemelnyi Kodeks Ukrainy : naukovo-praktychnyi komentar*, Kyiv, Ukraine, p.676.

4. *Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28.06.1996, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 30, p.141.

5. Kosovych, B. (2004), "Struktura zemelnykh vidnosyn v Ukraini : ekonomiko-pravovyi aspekt", *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho ahrarynoho universytetu : Ekonomika APK*, vol. 11(2), p.563.

6. Pavlyshenko, M.M. (2005), "Mekhanizm dii zakonu yednosti tovarnoho i hroshovoho obihu v ahrarynomu sektori", *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho ahrarynoho universytetu : Ekonomika APK.*, vol.12, p.689.

7. Romanovych R.A. "Osoblyvosti funktsionuvannia ahrarynykh pidpriemstv rehionu v umovakh transformatsii zemelnykh vidnosyn", [Online], available at: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=4508&start=1

Стаття надійшла до редакції 04.04.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"